

„...HAR BRUTIT EDSÖRET.”
MAGNUS ERIKSSON ORSZÁGOS TÖRVÉNYKÖNYVÉNEK
ESKÜTÖRVÉNYEI

NAGY GÁBOR

A Svéd Királysággá összeálló területek jogi egységesülésének kiemelkedő jelentőségű forrása a Magnus Eriksson uralma idején összeállított két törvénykönyv. Az alcímben említett első, a Landslag¹ 1347 körül készült a városon kívüli lakosság számára. Használatbavétele elhúzódhatott, mert a királyság saját szokásjoggal vagy törvénnyel rendelkező *landok* avagy *landskapok* laza együttese volt.² Alkalmazásának első okleveles említése 1352-ből ismert. A MEL-en alapuló Stadslag³ 1363 előtt⁴ kelt, Stockholm számára készültnek tartott, amelyet a többi város is használatba vett utóbb.⁵ Mindkettő klasszikus ósvéd nyelven íródott (a MEL-t 1500 körül latinra fordította egy uppsalai kanonok), magyarul egyik sem jelent meg.⁶ Jelentőségük egyebek között abban áll, hogy változtatásokkal bár,⁷ de a máig utolsó, 1734. évi teljes törvényrevízióig⁸ érvényben maradtak. A MEL 384 cikkelye tizennégy *balkra*⁹ oszlik, az alábbiakban a legterjedelmesebb fordítása olvasható.

Edsöre, edsörelagar

Az említett *lagsaga* sokáig maga rendelkezett a területén elkövetett bűnök megtorlásáról, ám a király hatalmi szférája mind nagyobb területen érvényesítette aka

¹ Modern kiadása: HOLMBÄCK–WESSÉN 1962.

² Egy *landskap* általában a saját törvénye (*landskapslag*) szerint élt, olykor másét vette át (például a *Västgötalagen* [VgL] érvényes volt Småland egy részében is). Az egyazon jogrend szerint élők közül állt a *lagsaga* (kb. törvényhatóság). E jogrendek írott változatainak egy lehetséges felosztása a jelleg szerinti: magán kezdeményezésre létrejöttek (jogkönyvek), mint a VgL, illetve király által megerősítettek (törvénykönyvek), mint például az Upplandslagen (UL).

³ Modern kiadása: HOLMBÄCK–WESSÉN 1966.

⁴ A két törvénykönyv keletkezésének idejéről magyarul lásd: NAGY 2012, 29, 122.

⁵ Legkésőbb a 15. században. GUSTAFSSON 2006, 43.

⁶ Melegh Gábor, a ME BTK TTI hallgatója TDK-pályázatában a *Konungsbalkent* mutatta be, szakdolgozatában pedig az *Edsörebalkent*. Munkájának alapja mindkét esetben: DONNER–TÖTTERMAN 2000.

⁷ A változtatásokra döntően 1442-ben került sor, amikor Kristóf király ismét kiadta a *landslagot* (Kristoffers Landslag, KRL).

⁸ Az ekkor elfogadott *Sveriges rikes lag* 1736-ban kapott királyi megerősítést, és még abban az évben érvénybe is lépett, városban és vidéken egyaránt.

⁹ *Konungsbalken*, *Giftermålsbalken*, *Ärvdabalken*, *Jordabalken*, *Byggningsbalken*, *Köpmålabalken*, *Rättegångsbalken*, *Edsörebalken*, *Högmålsbalken*, *Dråpamålsbalken I (om dråp med vilja)*, *Dråpamålsbalken II (om dråp av våda)*, *Såramålsbalken I*, *Såramålsbalken II*, *Tjuvabalken* – azaz a királlyal (az ország kormányzásával), a házassággal, az örökléssel, a földdel, a településszerkezettel, a vásárlással, a pereskedéssel, az eskübüntetéssel, a főbenjáró esetekkel, továbbá a szándékos, illetve a véletlen emberöléssel, illetve sebzéssel, valamint a lopással foglalkozó fejezetekre.

ratát. Ennek egyszerre oka és következménye, hogy az uralkodó (feltehetően környezetével együtt) megesküdt: bizonyos, a köznyugalmat súlyosan veszélyeztető bűnöknek az egész országban azonos lesz a büntetésük. Ilyen esküt (*edsöre*)¹⁰ mai tudás szerint először nem király tett, hanem még hatalmasabb: maga Birger Magnusson. E Birger (Magnus Eriksson dédapja) 1248-tól haláláig, 1266-ig viselte a jarl méltóságát, Svédország megalapítójának is nevezik. Második fia, Magnus Birgersson király a híres alsnöi oklevelében¹¹ az otthon, a nő, a templom és a gyűlés békéjét (*hem-, kvinno-, kyrko-, tingsfrid*) mint az atyja által az ország üdvére teremtetteket¹² újította meg. Aki ezen (és hasonló) rendelkezések ellen vétett, eskü elleni büntetést (*edsörebrott*) követett el, a törvény szavaival: „*har brutit edsöret*”, „megtörte az esküt”. Addig, aki ilyet tett, béke nélküli (*fredlös*) lett, törvényen kívüli, kevés eséllyel az életben maradásra – amíg azon *lagsaga* területén tartózkodott, amelyekben elítélték. Ha átment egy másikba, kívül került az ítélet hatályán. A Birger, valamint a hatalomban őt követők (és környezetük) által tett eskünek országos lett a hatálya, a tettes a királyság területén vesztette el békéjét, így nagyobb eséllyel halt meg – bizonyos körülmények között ugyanis büntetlenül megölhették.

A MEL legerjedelmesebb része éppen a király esküjét megtörő büntettekkel foglalkozik. Azt, hogy a király által külön is megerősített¹³ béketörvények megtörése bekövetkezett-e, egy választott járási testület, a *häradsnämnd* állapította meg.¹⁴ Ez tizenkét emberből állt, akik véleményüket egyenként, eskü alatt nyilvánították ki, azaz a *nämnd* elmarasztalni (*fälla*) és felmenteni (*fria*; a MEST-ben: *värja*, védelmezni) egyaránt hét egyező véleménnyel tudott. Az *edsörebrott* általában az ingóság szétoztását (*boskifte*), az országban tartózkodás tilalmát (*biltoget*), jóvátétel (*bot*) fizetését vonta maga után. (Mindezek egyebek között az elkövetés módjától, helyétől, idejétől, az okozott sérülés minőségétől függtek.) Még annak a számára is, aki *biltoget*¹⁵ lett, azaz el kellett hagynia az országot, ha életben akart maradni, lehetőséget adott olykor a törvény arra, hogy visszatérjen a társadalomba. Bizonyos esetekben ugyanis a sértettnek (halála esetén örökösének, csökkent jogképességűnél az arra jogosultnak) joga volt békét kérni („*bedja i [vagy om] fred*”) a királytól az elkövető számára. Ha az elkövető ebben érdekelte is tette őt, a király

¹⁰ Az *ed* (eskü, hit) és a *svärja* (esküdni) szavakból.

¹¹ Valószínű keletkezési ideje 1280. szeptember 27. Magyarul lásd hozzá: NAGY G. 2012, 87–90.

¹² „wilium wir oc þy mal ær war faðir skippæði rikinu til frælsis oc til naðþæ attær nyæ” SDHK [Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbreven. <http://riksarkivet.se/sdhk> (2014. október 14)] nr. 1122.

¹³ Az alapvető béketörvények megtartása bekerült az újonnan királlyá választott által teendő eskübe is. „Han [a király] skall ... sårskilt hava i åminnelse och hålla och styrka kyrkofrid, tingsfrid, kvinnofrid och hemfrid.” (*Konungsbalken* V. 7. §, MEL 5.)

¹⁴ A *härad* a középkori királyság világi alapegysége (lásd: NAGY G. 2012, 52–53.), *nämna*: nevezni. A MEST-ben is tizenkét fős testület marasztal el vagy ment fel.

¹⁵ A *fredlös* szinonimájaként használt kifejezés bizonytalan etimológiájú, lehetséges jelentése: „valaki, akinek gyorsan távoznia kell” (Wessén).

kedvező válasza esetén roppant összeget, negyven márkát¹⁶ kellett az uralkodónak kifizetnie.

Jóvátehetetlen bűnök

Még ha a jóvátétel, az egyezkedés a jogszolgáltatás alapelvei közé tartoztak is, léteztek „jóvátehetetlen perek, amelyek életre és tulajdonra mennek”,¹⁷ azaz végrehajtható fej- és jószágvesztéssel járók. Ide bizonyos gyilkosságok, a kettős házasság, a varázslás és rontás bizonyos változatai, a felség- és országárulás esetei, a másik házának szándékos felgyújtása tartoztak. Ha férfi követett el a holttestet elrejtve gyilkosságot (*mord*), és ezért elmarasztalták, akkor kerékbe törték, ha nő, megkövezték.¹⁸ Ugyanezt kapta főbüntetésül a gyereke szándékos meggyilkolásáért elmarasztalt, és az is, aki bizalmi helyzetben gyilkolt, azaz (a felsorolás szerint) bérlőként,¹⁹ molnárként vagy hűségre kötelezett apródként (vagy valamelyikük feleségeként). Más házának szándékos felgyújtásáért főbüntetesként máglya járt, két feleség egyidejű tartásáért a torok elvágása (azaz lefejezés), két férjért megkövezés. Akit olyan varázslásért, rontásért marasztaltak el, amely miatt más a halálát lelte, azt kerékbe törték, illetve megkövezték, a király, az ország ura, illetve az ország elleni árulás eseteinél csak férfiról olvashatni.²⁰

A MEL Edsörebalkenje

I. Először, ha valaki másra tör annak házában vagy otthonában

Ha valaki más otthonához lovagol azzal a szándékkal, hogy, amikor beér a birtokra, kárt fog okozni a parasztnak (vagy annak háza népének, vagy valakinek, aki annak birtokán van, vagy annál vendégeskedik, vagy szükségében²¹ felkeresi annak

¹⁶ 1 márka = 8 öre = 24 örtugar = 192 penningar. A 40 márka értékéhez viszonyításul érdemes a lopással foglalkozó cikkelyeket olvasni. Azt, aki két örenél kevesebb értékűt lopott el, addig korbácsolták, amíg lejött a bőre. Két örenél nagyobb, de háromnál kisebb értékűért az egyik fülét is elvesztette, három és négy öre között a korbácsoláson felül mindkét fülét, fél márka értékű lopás („teljes lopás”) felett egyetlen eset kivételével felakasztották.

¹⁷ „Dessa mål ... äro urbotamål, som gå på både liv och egendom.” (*Högmålsbalken* XII. 1, MEL 216.)

¹⁸ Az előbbire a cikkelyekben használt kifejezés (*stegla*) a már kivégzett fejének, valamint teste egyes részeinek póznán (vagy póznára tett egy vagy több keréken) való rögzítésére utal, ám olykor használták élő kerékbe törésének (*rådbråkning*) szinonimájaként is. A kövezésből a nők esetében a KrL-ban máglya lett (házasság elleni büntett esetében élve eltemetés).

¹⁹ A paraszt, ha birtokolta a földet, amelyből élt, adót fizetett. Ha bérelte (általában a koronáét vagy az egyházét vagy a világi *frälsét*), bérleti díjat. Perképessége, közösségi jogai függetlenek voltak attól, birtokolta vagy bérelte-e a földet.

²⁰ Karl Knutsson (Bonde) király († 1470) mégis halálra ítélte országárulásért Brita Olofsdottert (Tott). A nő alakját a kor legismertebb svédországi festője, Albertus Pictor az ösmoi templom falán örökítette meg.

²¹ Azaz más elől menekülve, oltalmat keresve.

birtokát), öl, üt, teljes sebet vág, vagy sebet üt, véraláfutást okoz, vagy vérző sebet ejt,²² akkor mindazok, akik ott voltak a kíséretében, megtörték az esküt.

II. Most valaki másnak a birtokára menekül az ellenségei elől

Ha valaki másnak a birtokára menekül az ellenségei elől, az pedig, aki követi, utána hajít vagy lő úgy, hogy amaz ettől meghal, vagy teljes sebet, vérző sebet vagy véraláfutást szenved – ha a találat azt követően éri, hogy annak a telkére vagy birtokára ért, akit azért keres fel, hogy mentse magát, akkor amaz [a támadó] és mindazok, akik vele voltak, megtörték az esküt.

III. Mely házakban kell békét bírnia annak, aki menedéket keres

Amekkora [területet] bekerített a paraszt a házával és kerítéssel a telkén, amelyen lakik, azon a maga és mindene számára békét kell bírnia.

1. §. Most száma áll a kerítésen túl, kovácsműhely, árnyékszék vagy csűr – mind ezen házakban az embernek ugyanazt a békét kell bírnia, mint a telken vagy a birtokon. Az, aki ott követ el büntetést más ellen, megtörte az esküt.²³

IV. Ha a férfi kárt szenved, mielőtt megérkezik a paraszt birtokára

Most ez történik azzal, aki futva menekül, mielőtt megérkezik annak a telkére, akihez menekült, vagy annak a birtokára – akkor azok nem törték meg az esküt.

V. Ha valaki más birtokára lovagol, de nem okoz vérző sebet vagy véraláfutást

Most azok másnak az otthonára lovagolnak, ám, noha akarnak kárt okozni, nem képesek rá; ha nem ütnek vérig, és nem vágnak, és nem ölnek, akkor fenyegetésért nem kell jóvátételt fizetni. Ha házat törnek fel, sebet ütnek valakin, vagy megasztítják, férfit vagy nőt, anélkül mégis, hogy vérzés támad, akkor három márkával tegye jóvá,²⁴ vagy hat férfi esküjével erősítse meg, hogy ő nem tette; nem teljesítheti pedig a hat férfis esküt, mielőtt a *nämnð* fel nem mentette őt az eskü megtörésében.

VI. Ha emberölést követnek el az otthon békéjén belül

Most az, aki más otthonára tör, megsebesülhet vagy megölhetik, vagy vérző sebet kaphat, miközben más otthonára tör – ekkor mindaz megtorlatlan²⁵ marad, amit ő kap.

1. §. Most ki tudnak térni és menekülni akarhatnak [a támadók]. Mindaz, amit a birtokon vagy a telken kapnak, megtorlatlan marad. Ha a kerítés kapujában küzdenek, annak a lába pedig, aki az otthonra tört, a kapun belülre esik, a feje kívülre, legyen ő megtorlatlan. Ha a lába kívülre, a feje pedig belülre, torolják meg, mert onnan esett, ahol a lábai álltak.

VII. Ha valaki más helyen szenved kárt, nem a saját birtokán

Most az, akinek amaz az otthonára lovagoltak, kiszalad a birtokáról és öl, üt vagy vág, miután azok kijöttek a birtokáról, fizessen bírságot a land törvénye sze

²² *dräper, slår, hugger till fulla sår eller slår en skrâma, blânad eller blodvite*. A *fulla sår* (teljes seb) szúrás vagy vágás eredménye, ellátásához kötszer, kenőcs és orvos kellett. A *skrâma* kisebb, nem vágott, hanem ütött (kardmarkolattal, szarvval stb.), nem igényelt kenőcsöt vagy kötést. Ütés eredménye a *blânad* (*blâ: kék*) és a *blodvite* (véres seb) is (Wessén).

²³ Itt nem térhetni ki a MEST *Edsörebalkenjére*, csak kivételként jegyzem meg, hogy abban a hajó is a védett területek közé sorolt. („Samma lag skall vara om skeppsfrid...” I. 1, MEST 213.)

²⁴ A szövegben itt ismét egyes számú az alany, e váltás alább is előfordul.

²⁵ *ogillt*, érvénytelen, azaz a törvény nem érvényes rá, nem szabad megtorolni.

rint.²⁶ Ha megsebesül, vagy megölik, miután kijött a birtokáról, akkor azok, akik ezt tették, fizessenek bírságot a land törvénye szerint.

1. §. Most az sérül meg, aki az otthonra tör, vagy azt ölik meg, aki nem tett semmi kárt – ekkor annak bosszulatlanak kell maradnia, amit ő kapott, neki pedig nem kell *fredlösként* menekülnie, és ingóságait sem kell felosztani.²⁷

VIII. Ha férfiak barátokként találkoznak egy birtokon és ellenségként válnak el
Most férfiak barátokként találkoznak egy birtokon és ellenségként válnak el – ekkor az eskü nem tört meg. Kivéve abban az esetben, ha az egyik kimegy a birtokról, miután megdühödött, és fegyvert vesz magához vagy segítséget, visszamegy a birtokra és vág, üt vagy öl – ekkor ő és mindazok, akik vele voltak, megtörték az esküt.

1. §. Most a felperesnek kell könyörögnie békéért, a föld birtokosáé pedig az elítélt ingóságának a harmada. Amint pedig az [elkövető] megadta a jóvátételt a felperesnek, ez pedig könyörög érte, vegyen a király negyven márkát az országba való visszatérés jogáért.

2. §. Ha az, aki *biltog*, meghal, mielőtt békét kap, akkor örökösei adjanak törvényes jóvátételt, legyen szó ölésről vagy sebről,²⁸ a felperesnek, és senki másnak.²⁹

IX. Ha az, akinek az otthonára törnek, bérlő

Most az, akinek az otthonára törnek, bérlő, vagy bérbe vette a házat, vagy fizetségül kapta – ha megsebesül ő vagy akárki a háza népéből, vagy sebet ütnek rajta, vagy vérző sebet, vagy megölik, akkor joga van mind a felosztásra és a jóvátételekre a sebért, mind a békét kérésre.

X. Ha olyan emberre törnek, aki a bérlő gazdaságát keresi fel

Ha egy másik ember, [olyan,] aki a bérlő gazdaságába látogat, kap sebet vagy kisebb sebet, vagy megölik őt, akkor a felperesnek kell a békét kérnie és jóvátételeket vennie a sebért, a föld birtokosának pedig harmadrészt kell vennie a felosztásból.

XI. Ha valaki bosszút áll, miután a perben megbékélés jött létre és jóvátételeket fizettek

Most valaki bosszút áll, miután a perben megbékélés jött létre, és jóvátételeket fizettek – ekkor megtörte az esküt. Akkor a *nämnd*nek kell megvizsgálnia, vajon új viszály támadt-e közöttük, vagy sem.³⁰

XII. Ha valaki jóvátételek kitűzése után áll bosszút

Most az ember nem állhat bosszút jóvátételek kitűzése után³¹ az eskü megtörése nélkül, kivéve, amikor nem állítottatott kezes a jóvátételekért, és olyan rendelkezés született, hogy nem fizetik meg a jóvátételeket azon nap előtt, amelyet meghatároz

²⁶ Azaz a *Dråpamålsbalken* I vagy II, illetve a *Såramålsbalken* I vagy II szerint. A *land* törvénye (*landslag*, azaz a MEL) nem tévesztendő össze valamely *land* avagy *landskap* törvényével (*landskapslag*).

²⁷ Az eskü megtöréséhez tehát az ártó szándék nem elég, kárt is kellett okozni (Wessén).

²⁸ Amint a 26. jegyzetben.

²⁹ Ha tehát az elkövető béke nélküliként halt meg, az ingóság felosztása megmaradt, az örökösök fizethettek az áldozatnak (vagy örökösének) a törvénykönyv említett részei szerint, ám az áldozat (örököse) elesett a közbenjárás nyújtotta előnyöktől, a király pedig a negyven márkától (Wessén).

³⁰ Az új viszály nem bosszú, azaz nem minősül az eskü megtörésének (Wessén).

³¹ Azaz azt követően, hogy az elítélt megígérte a bírságok kifizetését (Wessén).

tak – ekkor bosszút vehetnek. Ha azonban kezességvállalás történik a jóvátételekért, akkor a jóvátételeket az embernek törvény szerint kell követelnie, de nem szabad bosszút állnia. Ha valaki bosszút áll a jóvátételekért történő kezességvállalás után, akkor megtörte az esküt. Ha a jóvátétel egy része megfizetésre került, akkor nem állhatnak bosszút, hanem követeljék azt, ami törvény szerint még hátra van.

XIII. Ha valaki bosszút áll valakin, ám más követte el a cselekményt

Most az embernek nem szabad bosszút állnia egy emberen úgy, hogy másik követte el a cselekményt³² – ha az ember bosszút áll egy másikon, megtöri az esküt. Akkor járási *nämnd*nek kell vizsgálnia, vajon az, akin amaz bosszút vett, vagy más követte el a cselekményt ellene. Aztán járási *nämnd*nek kell vizsgálnia, vajon támadt közöttük másik viszály, vagy, hogy amaz másón állt-e bosszút. Ha másón állt bosszút, megtörte az esküt.

XIV. Ha valaki nőt erőszakol

Most valaki nőt erőszakol, akkor megtörte az esküt. Ha valami látszik a férfin vagy a ruháján, amit a nő tépett, vagy látszik a nőn, vagy kiáltás hallatszik és segélykérés, akkor járási *nämnd*nek kell megvizsgálnia, mi az igaz. Most a férfi küzd a nővel, és nem sikerül ráerőltetni akaratát – ha elszakítja a nő ruháját, vagy kiáltás hallatszik és segélykérés, akkor a férfi megtörte az esküt.

1. §. Ha valaki nőt erőszakol, és ott érik és megfogják cselekedet közben, tizenkét ember pedig megerősítettnek találja azt, hogy így történt, akkor a férfit kard alá kell ítélni, mégpedig torka elvágására.³³

2. §. Ha valaki nőt erőszakol, a nő pedig közben megöli, és ezt tizenkét ember megerősítettnek találja, a férfi fekdűjék megtorlatlanul.

3. §. Ha valaki nőt erővel elvisz, elszökik vele az országból, és e cselekedetért törvényesen elítélik, akkor soha nem kaphat békét, amíg a nő *giftomanja*³⁴ nem könyörög érte.

XV. Ha valaki csapdát állít másnak templomba vagy gyűlésbe menet

Most valaki meglapul a másokra várva gyűlésbe vagy templomba menet, és meg akarja ölni, sebesíteni vagy ütni őt, mielőtt az a gyűlésbe vagy a templomba ér, és megteszi valamelyiket – akkor megtörte az esküt.

XVI. Most viszály támad férfiak között templomba vagy gyűlésbe menet

³² Wessén északi jogtörténeti példákkal mutatta be, miként volt szokás nem az elkövetőn állni bosszút, ha az a sértett számára elérhetetlen volt, vagy, ha a sértett tudta, hogy így nagyobb kárt okozhat – aztán következett a bosszú spirálja.

³³ *då skall han dömas under svärd och att halshuggas* – azaz lefejezik.

³⁴ *Giftoman* az a férfi, akinél a nő házasságáról való döntés joga volt. A házassággal foglalkozó fejezet így határozta meg: „Apa legyen a lánya *giftomanja*. Ha ő nincs, akkor a fiú az. Ha ő nincs, akkor a lány testvére az. Ha ő nincs, akkor a féltestvére apai ágon az. Ha ő nincs, akkor a féltestvér anyai ágon az. Ha ő nincs, akkor az apai nagyapa az. Ha ő nincs, akkor az anyai nagyapa az. Ha ő nincs, akkor az apai nagybácsi az. Ha ő nincs, akkor az anyai nagybácsi az. Ha ő nincs, akkor az az, aki a legközelebbi rokon apai vagy anyai ágon. Ha a rokonok egyforma közeliek, akkor az a legközelebbi, aki apai ágú, nem pedig az, aki anyai, férfi és nem nő – mindazonáltal az anya tanácsával is, ha ő még él.” (*Giftermålsbalken* I, MEL 39.) Az anya tanácsa mindegyik esetre értendő volt (Wessén).

Most vizsály támad férfiak között templomba vagy gyűlésbe menet, és nem régóta tartó ellenségességből ered – ha az egyik megöli a másikat, nem tört meg az eskü.

1. §. Most valaki meglapul a másikra várva gyűlésbe vagy templomba menet, ám nem képes kárt tenni, bár akarta, akkor fenyegetésért nem kell bírságot fizetni. Vágást ejt valaki másnak a ruháján vagy fegyverén, meglöki vagy megtaszítja őt gyűlésbe vagy templomba menet, ám vérző seb nem keletkezik, akkor hat férfi esküjével erősítse meg, hogy ő nem tette meg, vagy három márkával tegye jóvá.

XVII. A templom és a gyűlés békéjéről

Most megöl valaki egy másikat, vagy megsebzí vagy véres sebet üt rajta, vagy vérömlenyt okoz a gyűlésben vagy magában a templomban, akkor annak, akit megöltek vagy megsebesült, joga van békéért könyörögni, kivéve azt az esetet, ha ez véletlenül történt, mert akkor mindannyiuk békével legyen.

XVIII. Ha valaki templomból vagy gyűlésből utazik haza

Ha valaki templomból vagy gyűlésből utazik haza, akkor az, aki gaztettet követ el ellene, mielőtt az hazaért, megtörte esküjét, amennyiben ez nem hirtelen ellenségességből történik.

XIX. Ha valaki ivászatra lovagol vagy más helyre, mielőtt hazaér

Most valaki ivászatra lovagol,³⁵ mielőtt hazaér, vagy valami más helyre – ha ott lapulnak az ellenségei rá várva és megölik vagy megsebesítik őt, nem törték meg az esküt.

XX. Ha valaki elűz valakit a bíróság előtti törvényes megszólalástól

Ha valaki elűz valakit a bíróság előtti törvényes megszólalástól, ám ennek során nem történik vágás, nem keletkezik vérző seb vagy véraláfutás, akkor háromfelé osztandó negyven márkával tegye jóvá, és nem törte meg az esküt. Azt pedig a járás *nāmnđ*jének kell megvizsgálnia, vajon kényszerítetvén menekült, vagy saját akaratából, vagy vajon a másik üzte el a gyűlésről, vagy vajon más vizsály támadt közöttük, nem a gyűlés alapján.

1. §. Most neki békéje van otthontól a gyűlésig és ugyanígy ismét visszafelé, hazáig. Ha valaki megöli vagy megsebzí őt, vagy véres sebet üt rajta a gyűlésbe és a gyűlésről vezető úton azért, mert az bíróság elé idézte őt és törvényes keresetet akart támasztani vele szemben, akkor megtörte az esküt. Most leselkednek rá az úton, ám nem képesek sem megölni, sem megsebesíteni, sem véres sebet vagy véraláfutást okozni neki, akkor fenyegetésért nem kell jóvátételt fizetni.

XXI. Most valaki egy másikat cölöphöz³⁶ vezet, vagy más helyre, levágja a kezét vagy a lábát

Most valaki egy másikat cölöphöz vezet, vagy más helyre, levágja a kezét vagy a lábát erőszakos cselekedettel, akkor ő és mindenki, aki vele volt, megtörte az esküt. Akkor annak, akit megöltek vagy megsebesítettek, vagy az örökösének is, joga van békéért könyörögni. Ha ez fegyveres összecsapásban történik közöttük, és az egyikük elesik vagy megsebesül, vagy véres sebe esik, nem tört meg az eskü.

³⁵ Ilyen alkalom lehetett például az esküvő, egy nőnek a szülés utáni első templomba menetele, a temetés, majd egy év elteltével az örökös által az elhunyt emlékezetére adott fogadás.

³⁶ *stock* – a kifejezés jelentett a nyak rögzítésére alkalmas béklyőt is.

XXII. Ha valaki a király ítélete után áll bosszút

Most valaki bosszút áll a király ítélete után, megöl valakit, vagy teljes sebet vág rajta, vagy bosszút áll rajta azért, mert az tanúskodott ellene a király bírósága előtt, vagy bosszút áll rajta, miután az kiegyezett vele vagy törvény szerint megoltalmazta apai örökségét vele szemben – ha emiatt bosszút áll, akkor ő és mindazok, akik vele voltak, megtörték az esküt. Akkor a járás *nämndjének* kell megvizsgálnia, hogy az ezért állt bosszút, vagy valami más viszály támadt közöttük.

XXIII. Ha valaki más otthonához lovagol és erővel elvezeti őt otthonából

Most valaki más otthonához lovagol és erővel elvezeti őt annak birtokáról, anélkül mégis, hogy házat tör fel vagy véres sebet okoz a birtok területén; amint az kiér a birtokról, megkötözi őt teljesen, megöli, megsebesíti, cölöphöz rögzíti, vagy valamiféle börtönbe zárja, megtörte az esküt. Kivéve, ha a király ítélete az, vagy más rendelése, olyané, akinél a király ítélete van, vagy, ha bizonyos tolvajlás erősítettik meg vele szemben, vagy, ha nyilvánvalóan lopásból származó javakat hoznak elő egy vizsgálat során az otthonából.³⁷

XXIV. Miként osszák fel az esküjövátételeket

Most ezek a perek [minősülnek] a király esküje elleni büntetnek. Akárki is az, aki megtöri az esküt, és akárhányan voltak is a kíséretében, elvesztettek mindent, amit a földön³⁸ bírtak, és béke nélküliek lesznek az egész országban. A tulajdonukat pedig három részre kell osztani: egyet vegyen a föld birtokosa, a másodikat a király, a harmadikat a járás, amiként előzőleg szó volt róla.³⁹

1. §. Most ők nem veszítik el a gyerekeik részét, sem a feleségüket, és senki másét sem, akinek része van az ingóságban velük együtt, csakis a saját részüket. Mert senki sem veszítheti el másnak a részét, úgyhogy mindenkinek egyedül kell jóvátételt adnia a saját bűnéért.

XXV. Ha valaki egy béke nélkülinek egynél többször ad ételt

Az, aki vendégül látja őket, vagy több mint egy alkalommal ételt ad nekik, miután az egy hónapnyi haladékuk eltelt, negyven márkával tegye jóvá, ahányszor emiatt törvényesen elmarasztalják, vagy tizenkét ember esküjével erősítse meg, hogy nem

³⁷ Ez esetben ugyanis a *Tjuvabalken* rendelkezése szerint felakasztották.

³⁸ *ovan på jorden* – szó szerint, a földön, azaz az összes ingóságukat, de magát a(z öröklött) földet nem.

³⁹ E téren döntő módon tért el az egykorú vidéki és városi törvénykezés, a MEST *Edsörebalken*jének XXVI. cikkelye ugyanis így fogalmazott: „Az, aki abból tesz valamit, amiről most szó volt – legyen szó az otthon, az egyház, az árnyékszék, a szauna békéjéről vagy valamiről abból, amiről előzőleg szó volt, és rendelkezés született –, öl, vág vagy szúr, véres sebet ejt, kisebb sebet üt, vagy akármi is az, mindent úgy kell jóvátenni, amint az emberölés vagy a sebzés fejezetében rendeltetett, aztán pedig tegye jóvá az esküt [azaz a megtörését]: a felperesnek hatvan márkával, a királynak hatvan márkával, a városnak pedig negyven márkával, és nem kell elmenekülnie az országból, és nem kell felprédálni a tulajdonát. Ha nem képes jóvátenni, el kell vágni a torkát [azaz le kell fejezni]. Ha nem képes jóvátenni, amit e fejezet szerint a negyven márkából büntetésül ítélték, akkor el kell veszítenie a jobb kezét.” (MEST 222.) Az utolsó mondathoz: a felperes, a király és a város között megoszló negyven márká büntetés járt például azért, ha valaki más otthonára tört, de, bár szándékában állt, senkit sem tudott megsebesíteni.

vendégelte meg a béke nélkülit, ételt sem adott neki, vagy azt, hogy nem tudta, hogy az béke nélküli.

XXVI. Az, aki vendégül lát egy béke nélkülit másnak a kárára

Az, aki vendégül lát egy béke nélkülit másnak a kárára, legyen elmarasztalt, mint a béke nélküli, ha ez valami gaztettet visz végbe. Ettől azonban még a béke nélkülinek nem kevésbé kell jóvátételt adnia a büntetéért. Járási *nämnd*nek kell megvizsgálnia, mi az igaz.

XXVII. Miként kell béke nélkül lenni vagy békét kapni

Most mindaddig legyenek béke nélkül, amíg az nem könyörög értük, aki ellen vétettek, vagy annak az örökösei. Amint ők könyörögnek értük, akkor a király békét fog adni nekik, vagy az, aki megkapta a király hatalmát arra, hogy békét adjon nekik. Akkor váltsák meg magukat negyven márkával a király számára, ez az összeg egyedül az övé.

XXVIII. Most a járás fejének kell vizsgálnia az összes esküpert

Most az összes esküpernél járási *nämnd*nek kell vizsgálnia, mi az igaz, abból a járásból [valónak], amelyikben a tettet elkövették.

XXIX. Hogyan kell a járás fejének valakit béke nélkülivé nyilvánítania

Most a járás fejének a gyűlésen kell őket béke nélkülivé nyilvánítania, és mindőjüket előszámlálnia.⁴⁰ Ha azt mondja, hogy nem képes mindőjüket előszámlálni, akkor másik napot kell kitűznie, és vizsgáldnia kell, amennyire alaposan csak képes. Aztán a kitűzött napon a *nämnd* előtt kell előszámlálnia őket. Azok pedig, akiket előszámlál, legyenek béke nélküliek, és ennek nem mondhatnak nemet.

Senki nem jogosult esküvel védeni magát azokban a perekben, amelyek járási *nämnd*hez tartoznak.

XXX. Most annak, aki kárt szenvedett, nem szabad tanúskodnia⁴¹ vagy [törvényes elégtételt] keresnie⁴²

Most annak, aki kárt szenvedett, nem szabad tanúskodnia, [törvényes elégtételt] keresnie vagy pert támasztania az ellen, aki a kárt tette, mielőtt a *nämnd* el nem marasztalta vagy fel nem mentette azt,⁴³ hanem a gyűlésre kell utaznia és ott előadnia az ügyet. Aztán a pernek a király vizsgáldására kell támaszkodnia. Ha a *nämnd* elítéli azt eskü[törés]ért, akkor a másik nem kereshet vele szemben [törvényes elégtételt], mert ez béke nélküli.⁴⁴ Ha a *nämnd* felmenti őt, akkor kereshessen ellene emez [törvényes elégtételt], legyen szó akár sebről, ölésről, vérömlenyről

⁴⁰ A többes szám az elkövető kíséretére értendő.

⁴¹ *vittna* – korabeli értelemben, azaz valójában bizonyítania saját esküvel vagy mások érte való esküvésével (Wessén).

⁴² *söka* – az általános szabályok szerint bevádolnia (Wessén).

⁴³ Azaz állást nem foglalt abban a kérdésben, hogy eskübüntetről van-e szó (Wessén).

⁴⁴ Mivel egy *biltog* kívül állt a társadalmon, perbe sem volt fogható. Ha a *nämnd* szerint az illető nem *biltog*, akkor lehetett például pert támasztani vele szemben az emberölésről vagy a sebzésről szóló fejezetek alapján.

vagy sebzésről. Így az is, aki a tettet elkövette, miután a *nämnd* felmentette őt az eskü [megtörése] alól, az ország törvénye szerint esküvel erősítse, hogy ártatlan.

Az összes ilyen per pedig, amely a király esküje, a király bíróságánál döntsék el.

XXXI. Hogyan tudja egyetlen ember megtörni az esküt

Most egyetlen ember képes más otthonára támadni és megtörni az esküt. Korábban azonban, az eskütörvény adása előtt, egyetlen ember nem tudott más otthonára támadni.⁴⁵

XXXII. Most egy nő vagy egy kiskorú nem tudja megtörni az esküt

Most egy nő nem tudja megtörni az esküt, mert nem lehet béke nélküli. Kiskorú sem tudja megtörni az esküt. Ha megvádolják, akkor a *nämnd*nek esküvel kell erősítenie, hogy az nem tizenöt éves, akkor pedig a fiú fizessen jóvátételt, amint a sebzésről szóló részben mondják.

XXXIII. Ha paraszt úgy fegyelmezi a feleségét, hogy az ettől meghal, továbbá, ha feleség öli meg az urát véletlenül

Most úgy adódik, hogy egy paraszt túl keményen fegyelmezi a feleségét, úgy, hogy az ennek akarata nélkül ebbe belehal, akkor keressenek vele szemben [törvényes elégtételt], amint erről a későbbiekben az ölésnél lesz szó, de ne törjék kerékbe. Elveszítette mégis mindazt, amit felvehetne a felesége tulajdona után, ami ingóság. A nőt illető teljes harmadrészt pedig, amelyhez a nő férjhez ment,⁴⁶ vegyék el a nő örökösei a férfi tulajdonából, és a jóvátételeket a nőért, és azt a férfi örökségül soha nem fogja megkapni, sem pedig egyetlen rokona, kivéve abban az esetben, ha közös gyerekeik vannak, akkor az a gyerekeké legyen, és azok gondoskodjanak a gyerekekről, akik anyai ágon a legközelebbi rokonok, ha a gyerekek nem jutottak még érett értelemre,⁴⁷ és rejtsek el azt a gyerekek számára az oltalmukban addig, amíg azok a törvényes kort elérik. Ha nincs kettejüktől gyerek, akkor annak, amit a nő bírt, az anyai ág rokonaira kell szállnia, mert senki nem örökölhét az után, akit ő öl meg.⁴⁸ Ha a gyerek meghal és nincs gyereke, soha ne örököljön az a rokoni ág, amelyik öl, hanem az a rokoni ág, amely a legközelebbi és kárt szenvedett, fog örökölni a gyerek után.

1. §. Ugyanígy van, ha feleség öli meg a férjét, akkor semmit nem örököl annak tulajdonából, a reggeli ajándékát sem,⁴⁹ semmi jogosultságot sem, amelyhez hoz

⁴⁵ Azaz más otthonának megtámadása akkor jelentette az eskü megtörését, ha a támadó kísérettel érkezett.

⁴⁶ „Adom neked a lányomat... minden harmadik penningre, amelyet birtok vagy a jövőben bírhattok ingóságban...” (*Giftermålsbalken* V. MEL 41.)

⁴⁷ Azaz, amint a XXXII. cikkely is mutatja, 15 év alattiak voltak.

⁴⁸ Hasonlóképp fogalmaz az *Árvdabalken* IX. cikkelye: „...senki ne öljön azért, hogy örökséget nyerjen.” (MEL 61.)

⁴⁹ *morgongåva* – a nászéjszakát követő reggel adta a férj a feleségnek, tetszése szerint földben vagy ingóságban. (Ha ingatlanban, akkor, amíg élt, ő gondozta, a nő pedig, ha megözvegyült, abból tudott élni.) Mértékét és birtoklását a MEL *Giftermålsbalken*jének X–XI. cikkelye szabályozta. (Megjegyzendő, hogy a MEL szabályozásában a legszegényebb és a leggazdagabb réteg által adható reggeli ajándékok értékaránya 1:200, a MEST hatálya alatt élők számára azonban csak az érték felső határa rögzített, ez kb. a kilencede volt a MEL szerint adhatónak.)

záment és amelyhez hozzáadták. Ha van közös gyerekük, akkor a gyermek fog örökölni a férfi után, és a legközelebbi apai rokonok veszik a gyereket gondjukba, amíg az eléri a törvényes kort. Ha nincs közös gyerekük, akkor az apai rokonok örököljenek, és vegyék az őket illető teljes jogot és jóvátételeket a parasztért.

2. §. Most az egyik megöli a másikat véletlenül, akkor neki úgy kell jóvátételt fizetnie, amint a véletlen [emberöléssel foglalkozó] részben mondatik, és elveszített mindent, aminek a másikkal való közös szerzésére jogosult volt.

XXXIV. Ha gyereket fegyelmeznek túl keményen, úgy, hogy abba belehal

Most gyereket fegyelmeznek túl keményen, úgy, hogy abba belehal, akkor emiatt úgy kell bírságot fizetni, amiként az a véletlen [emberöléssel foglalkozó] részben rendeltetik, de [az elkövetőnek] nem kell elveszítene az életet. Nem örökölhet mindazonáltal soha az, aki öl, öljön bár véletlenül vagy szándékkal. Kivéve azt az esetet, ha az anya véletlenül ráfekszik a gyerekére, akkor az anya sem élete, sem öröksége vesztését nem érdemli. Ha az apai rokonok vádat emelnek ellene, hogy szándékosan feküdt rá a gyerekére, akkor a rokonai tizenkét ember esküjével oltalmazzák őt, állítva, hogy soha nem feküdt rá szándékosan. Ha olyan szegény rokonai vannak, hogy nem bírnak esküre járulni, akkor a dolog a járási *nämnd* elé kerül, vajon az fel akarja menteni vagy el akarja ítélni a nőt. Megtörténhetik, hogy a nő [ismét] férjhez megy, akkor ügyeljen arra, hogy ne fektesse a gyermekét az ágyba együtt a mostohaapával. Ha az meghal az ágyban a mostohaapánál, akkor a nő el fogja veszíteni az örökséget. Most az apai rokonok kétséget keltenek és azt mondják, hogy a gyerek holtan feküdt a kettejük ágyában, ám ők ezt tagadják, akkor vizsgálja ezt a járási *nämnd*. Ha a *nämnd* elmarasztalja őket, akkor tegyék jóvá negyven márkával és adják ki az örökséget.

1. §. Ha véletlenül ölnék, fizessenek bírságot, amint a véletlen [emberöléssel foglalkozó] részben mondatik, ám elvesztették mégis azt az egész örökséget, amelyet a férfi vagy a nő örökölné, kivéve, ha a gyereknek, akit meggyilkoltak, van édestestvére. Ha van édestestvére, ő az örököse. Aki pedig a legközelebb van ennek az oldalán, annak kell a gondjába és az oltalmába venni az örökséget, és nem annak, aki ölt vagy gyilkolt, ha a[z édes]testvér még nem jutott érett értelemre, ha [olyan] apa vagy anya nincs életben, aki nem ölt vagy gyilkolt.

XXXV. Most valaki más ellen megy annak szántóján ősszel vagy tavasszal

Most valaki más ellen megy annak szántóján tavasszal vagy a rétjén ősszel, és megöli őt – akkor kétszeres jóvátételt kell érte és az összes szolgájáért fizetni, és megtorlatlanul marad minden, amit az kap, aki rátámad.

XXXVI. Most valaki, bár ártatlan, törvénytelenül elpusztul

Most valakit, bár ártatlan, törvénytelenül lefejeznek, felakasztanak vagy kerékbe törnek, annak, aki ezt tette, ugyanazt a büntetést kell kiállnia, amit a másikkal elszenvetett.

XXXVII. Most valakit lopással vagy akármilyen büntetssel gyanúsítanak és megkötöznek
Most valakit lopással vagy akármilyen büntetssel gyanúsítanak, foglyul ejtik, megkötözik, gyötrik anélkül, hogy abban elítélt lenne, és anélkül, hogy a [lopott tárgyat] nyilvánvalóan a kezében érték volna, és a király ítélete nélkül, vagy azé nélkül, akinél

a király ítélete – az, aki így tesz, megtörte a király esküjét. Nem kell pedig elvenni negyven márkát, amiként korábban, mert mindenkinek békét kell bírnia a javaira és a pénzére, különösen pedig a testére és az életére.

XXXVIII. Most valaki megkér egy másikat, hogy öljön vagy más gaztetteket hajtson végre

Annak, aki megkér egy másikat, hogy üssön, öljön vagy valami gaztettet hajtson végre valaki más ellen, vagy felbérelt őt erre, ugyanazt a büntetést kell elszenvednie, mintha maga cselekedte volna meg.

XXXIX. Most fog valaki egy másikat, lefekteti a földre, kiheréli vagy más erőszakos cselekedetet követ el

Fog valaki egy másikat, lefekteti a földre, kiheréli, mint egy barmot, kiüti szemét vagy fogait, kimetszi nyelvét, orrát vagy fülét, levágja kezét vagy lábát, vagy mindkettőt, az, aki ilyet tesz, és mindenki, aki vele volt, megtörte az esküt. Annak pedig, aki ez esetben a felperes, legyen bár a sértett vagy annak örököse, joga van mind az ingóság felosztására, a sebzésért járó jóvátételekre és a béke kérésére ebben a perben, akárki házában történik is ez. Ha pedig tetten érik őt, akkor a felperesnek és rokonainak teljesen jogukban áll őt a gyűlésre vinni és ott tanúkat vezetni elő. A felperesnek aztán joga van őt [önmaga] megváltás[á]ra engedni, ha akarja, vagy megcsonkítani is, tagot tagért, amit ő elvesztett, vagy akár elvenni annak életét. Ő pedig feküdjék ott megtorlatlanul a gaztetteiért.

1. §. Most ez fegyveres összecsapásban történik közöttük, nem pedig olyan hatalmaskodásban, amilyenről szó volt – akkor az eskü nem tört meg, hanem ő tegye jóvá, amiként a sebzésről szóló részben rendelik.

2. §. Most valakinek felrónak ilyen bünt, nem pedig tetten ért, akkor a járási *nämnd*nek kell – amelynek minden főbenjáró büntettet⁵⁰ el kell döntenie – abban a járásban, amelyikben a tettet elkövették, felmenteni vagy elmarasztalni őt. Ha elmarasztalják őt, akkor ő elmarasztalt, amiként erről korábban volt szó, ha felmentik, legyen ártatlan.

XL. Most senkinek a tulajdonát nem szabad felprédálni,⁵¹ mielőtt törvényesen el nem ítélték

Most senkinek a tulajdonát nem szabad felprédálni, mielőtt törvényesen el nem ítélték béke nélkülséggel járó büntetért. Megölni vagy foglyul ejteni sem szabad őt azon nap előtt, amelyet számára azon a gyűlésen tűztek ki, amelyen béke nélkülinek esküdték,⁵² hanem akkor [azaz: ha mégis így történt, akkor] börtölni kell és jóvátételt adni érte, mint más ártatlan emberért, a testét pedig temetőben kell elhe

⁵⁰ „Ezeket a pereket kell járási *nämnd*nek eldöntenie: minden eskübüntett (*edsöresbrott*) és főbenjáró büntett (*högmålsbrott*), amelyik életre és javakra megy, minden gyilkosság (*mord*) és jóvátétel felderítetlen emberölésért (*dulgadråpsböter*), minden rablás, legyen az nagyobb vagy kisebb, minden ítélet elleni büntett, mind a *lagman*, mind a járás feje ítélete elleni, azok kivételével, amelyek a király *nämnd*je alá tartoznak.” (*Rättegångsbalken* XXXVII. 1, MEL 171.)

⁵¹ *skövlas* – valójában a bűnöző tulajdonának felosztása törvényes ítélet után, a szövényt az indokolja, hogy a tulajdon elvétele végleges, a felosztás visszavonhatatlan (Wessén).

⁵² Miután a *nämnd* tagjai eskü alatt véleményt mondva elmarasztalták őt, a járás feje az ítéletében kijelölte, meddig kellett elhagynia az országot.

lyezni. A tulajdona se legyen elvihető azt követően, hogy [olyan] vádat emeltek ellene, amely esküvéshez tartozik.⁵³

XLI. Ha béke nélkülít megölnek az országban, miután béke nélkülívé ítélték

Ha valakit a felperes vagy valaki más megölt az országban belül, miután amaz eskü által béke nélkülívé vált, a törvényes haladéka pedig eltelt, mind az egyház, mind a király számára megtorlatlanul fekdjék, kivéve azt az esetet, ha kapott törvény szerint adott napot a királyától.

XLII. Ha a béke nélkülít az országban kívül ölik meg

Ha valaki az országból való távozásra ítéltetett, aztán pedig megölik az országban kívül, vagy erőszakkal visszahozzák az országba és aztán ölik meg, akkor börtölni kell érte és jóvátételt adni, amiként más ártatlan emberért, a tetemét pedig temetőben kell elföldelni. Mert nem lehetett béke nélküli több országban, és nem vesztette el a békéjét több országban, csak abban, amelyikben a tette sor került.

1. §. Eskübüntett miatt a feleség házának sem kell, amelyik az asszony telkén és földjén áll, felprédálásra jutni. Mert a mi törvényünkben egy férfi sem a felesége teljes jogú tulajdonaként birtokolt földjéhez, ház[á]hoz, vízi [erővel működtetett] létesítményéhez megy hozzá, amiként egy nő sem a férfiéhez, hanem csak az ingóságaihoz. A közföldnek sem kell felprédálásra kerülnie azért, mert ingóságának számít.⁵⁴

XLIII. Mi legyen a béke nélküli tulajdonával, miközben ő béke nélküli

Egy béke nélküli tulajdonáról a *lagmannak* és a járás fejének kell gondoskodnia, oly módon, hogy kirendelnek erre egy megbízottat, akinek jelentést kell készíteni a számukra, hogy az [a tulajdon] nem használódik másra, mint az ő [a béke nélküli] tartozásaira. Azok számára kell történnie a kifizetésnek, akiknek ő jog szerint tartozott, mielőtt megtörte az esküt. Az, ami e felett marad, adassék a lelkéért a szegényeknek vagy templomnak vagy kolostornak, mindaddig, amíg ő békét nyer vagy meghal – akkor az örököseie legyen a tulajdona.⁵⁵

XLIV. Ha valaki máshoz lovagol teljes túlerővel és patás állatokat⁵⁶ ragad el tőle

Ha valaki más otthonához lovagol teljes túlerővel és patás állatot rabol tőle, élőt vagy döglöttet, akkor járási *nämnd*nek kell megvizsgálnia, mi az igaz. Ha felmentik őt, legyen ártatlan. Ha elmarasztalják, akkor adja vissza az esküjük szerint azt, amit elvett, és még negyven márkát háromfelé. Mindenki pedig, aki a kíséretében volt, fizessen három márká birságot háromfelé.

⁵³ Azaz a tulajdona ne legyen elvonható az eskübüntett esetleges megállapítását követő *skövling* elől (Wessén).

⁵⁴ A közföldek tulajdonjoga többeké volt, a használati az egyes parasztoké.

⁵⁵ Ha a *biltog*gá ítélttel együtt távozott külföldre a felesége, gyereket nemzettek, és az külföldön is született meg, nem örökölt semmit. Ha a gyereknemzés még az elítélés előttre esett, a gyerek, akárhol született is, örökölt. A feleség, ha követte férjét külföldre, nem vesztette el az örökségét. Ha otthon maradt, a férj hazaszökött, gyermekeket nemzettek, a gyerek ismét csak nem örökölt az apja után. Ha *biltog* jutott örökséghez, megkapta, ha még életében kegyelmet nyert a királytól – ha nem, az a legközelebbi apai rokonaié lett (*Árvdabalken* VII, MEL 60.)

⁵⁶ *med hov ock klöv* – a *hov* a ló patáját jelöli, a *klöv* elsősorban a marháét és a disznóét.

1. §. Ha valaki kevesebb, mint egy öret rabol mástól, tegye jóvá három örével vagy védje magát két emberrel, maga a harmadik. Ha valaki egy öret vagy többet rabol, de kevesebbet, mint fél márka, tegye jóvá három márkával háromfelé, és fizesse vissza a rablottat, ha az, aki perli, a rabláshoz tudja őt kötni öt emberrel, maga a hatodik. Ha nem tudja [ahhoz] kötni a vádlottat, akkor ez tizenkét ember esküjével erősítse, hogy ő nem tette azt meg, vagy adjon jóvátételt is, amint erről szó volt. Most fél márkát vagy többet rabol az ember, akkor járási *nämnd*nek kell – amely mindkettőjük tetszését elnyeri⁵⁷ – megvizsgálni, mi az igaz, és mennyi az, amit elraboltak. Ha felmentik azt, akit vádolnak, legyen szabad ő. Ha elmarasztalják, vissza kell adnia a rablottat az esküjük szerint, és hozzá negyven márkát háromfelé.

XLV. Ha valaki erdőben, hajón vagy másutt megbúvik és ragadozásra adja magát. Most megbúvik egy férfi az erdőben, hajón vagy másutt és ott rablásra adja magát, ha tetten érik, akkor gyűlésre kell őt vezetni. Ott szemeljenek ki tizenkét embert, akik mentsék fel vagy marasztalják el őt. Ha elmarasztaltatik az, akit a rablással vádolnak, akkor kard alá kell ítélni. Ha felmentik, fizessen negyven márka bírságot az, aki megkötözött egy ártatlant és erőszakot követett el ellene. És nem törte meg az esküt.

XLVI. Most bemegy valaki más kertjébe és erőszakkal gyümölcsöt szed. Most valaki bemegy másnak a kertjébe, amely zárt, leveszi az almát vagy más gyümölcsöt erővel, a paraszt pedig, vagy a háza népe ott van és meg akarja akadályozni – ha verekedés támad közöttük, a paraszt pedig, vagy valaki a háza népéből, meghal, sebet kap vagy véraláfutást, akkor az eskü megtört. Ha azt ölik meg, aki odament, vagy az kap sebet vagy véraláfutást, maradjon a dolog megtorlatlan.

FELHASZNÁLT IRODALOM

DONNER–TÖTTERMAN 2000

King Magnus Eriksson's law of the realm. A medieval Swedish code. Translated and edited by Ruth DONNER, with an introduction by Richard TÖTTERMAN. Helsinki, 2000.

GUSTAFSSON 2006

Sofia GUSTAFSSON: *Svenska städer i medeltidens Europa. En komparativ studie av stadsorganisation och politisk kultur.* Stockholms Universitet, 2006.

HOLMBÄCK–WESSÉN 1962

Åke HOLMBÄCK–Elias WESSÉN: *Magnus Erikssons landslag.* Lund, 1962 (Rätthistoriskt bibliotek, sjätte bandet).

HOLMBÄCK–WESSÉN 1966

Åke HOLMBÄCK–Elias WESSÉN: *Magnus Erikssons stadslag.* Lund, 1966 (Rätthistoriskt bibliotek, sjunde bandet).

NAGY 2012

NAGY Gábor: *A középkori Svéd Királyság története.* Miskolc, 2012.

⁵⁷ Azaz az összeállítását mindkét fél elfogadta.